

Raport de evaluare a serviciilor oferite in perioada 2008-2010, in cadrul proiectului "Primul pas spre o viata independenta" cofinantat din Fondul Social European si derulat de catre Fundatia Alaturi de Voi Romania in perioada noiembrie 2008 – 2011

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013

Axa prioritară 6 "Promovarea incluziunii sociale"

Domeniul major de intervenție 6.1 "Dezvoltarea economiei sociale"

Titlul proiectului: „Primul pas spre o viață independentă”

Implementator: Fundația “Alături de Voi” România

Contract nr. POSDRU/14/6.1/S/1

Realizat de Assistance for Development Consulting S.R.L.

Iunie 2011

Cuprins

- 1. Introducere**
- 2. Scurtă descriere a Fundației Alături de Voi România**
- 3. Scurtă descriere a proiectului și a contextului național în care se desfășoară acest proiect**
- 4. Metodologia evaluării**
- 5. Implementarea proiectului la nivel național**
- 6. Implementarea la nivel local**
- 7. Concluzii și recomandări privind implementarea proiectului**
- 8. Concluzii și recomandări privind dezvoltarea organizațională a ADV la nivel național și local**
- 9. Anexe**

1. Introducere

Această evaluare finală a fost contractată de către Fundația “Alături de Voi” România în cadrul proiectului „Primul pas spre o viață independentă” finanțat în cadrul axei prioritare 6 "Promovarea incluziunii sociale" din domeniul major de intervenție 6.1. "Dezvoltarea economiei sociale" al Programului Operațional Sectorial: “Dezvoltarea Resurselor Umane”. Evaluarea finală se face la un an de la evaluarea intermediară.

Evaluarea finală a avut ca obiective:

- determinarea stadiului implementării proiectului funcție de planificarea inițială
- identificarea problemelor tehnice apărute în cadrul implementării
- evaluarea urmării și implementării recomandărilor formulate în evaluarea intermediară
- creionarea unor recomandări pentru ca activitățile, serviciile și rezultatele proiectului să fie integrate într-un cadru sustenabil care să se adapteze cât mai bine condițiilor actuale și nevoilor grupului țintă
- formularea de recomandări pentru dezvoltarea instituțională în continuare a Fundației pentru a răspunde cât mai bine provocărilor impuse de misiunea Fundației și de contextul în care aceasta evoluează

Evaluarea finală s-a efectuat în conformitate cu metodologia propusă de evaluator și acceptată de beneficiar în perioada 1 – 20 iunie 2011.

2. Scurtă descriere a organizației Alături de Voi

Fundația “Alături de Voi” România este o organizație non-guvernamentală, înființată în martie 2002 de către Holt International Children's Services cu finanțare USAID. ADV a preluat personalul și programele HIV derulate în România de către Holt din anul 1992. Înființarea Fundației "Alături de Voi" România a venit ca răspuns la nevoia de diversificare a serviciilor existente în domeniul HIV/SIDA. Fundația are sediul național la Iași și centre în Constanța și Târgu Mureș.

Misiune: Îmbunătățirea calității vieții persoanelor infectate și afectate HIV/SIDA din România.

Obiective strategice:

- Să răspundă direct nevoilor persoanelor infectate și afectate HIV/SIDA din România;
- Să contribuie la prevenirea transmiterii HIV/SIDA în comunitate;
- Să susțină dezvoltarea managerială a actorilor implicați în domeniul HIV/SIDA”¹

ADV este una din cele mai puternice organizații neguvernamentale din domeniul serviciilor de susținere pentru persoanele infectate HIV și este printre puținele organizații cu buget anual de peste un milion Euro, cu sediu național în afara Bucureștiului.

Economia socială susținută de proiectul care este subiectul evaluării a venit ca o dezvoltare firească a activităților Fundației. ADV prin misiunea sa, și-a asumat o implicare pe termen lung în a susține persoanele infectate și afectate de HIV/SIDA în toate etapele dezvoltării acestora. Beneficiarii ADV sunt, în mare majoritate, tinerii care provin din grupul de copii care au fost infectați HIV în perioada 1986 – 1992. Astfel ADV a continuat munca începută de Holt oferind servicii directe pentru copiii și tinerii infectați și implicându-se în același timp în educarea furnizorilor de servicii și a comunității pentru a asigura o acceptare firească a beneficiarilor în comunitățile în care locuiesc. Între serviciile directe pot fi menționate:

- asistență socială
- asistență psihologică
- foster care
- clubul tinerilor
- ateliere de terapie ocupațională
- asistență juridică
- asistență de tip acordare de burse pentru completarea sau finalizarea școlarizării

Numarul total de beneficiari ai acestor servicii în 2009 - 2010 a depășit 1000 de persoane în cele 3 locații. Pe lângă beneficiarii tradiționali Fundația și-a extins serviciile și către alte grupuri vulnerabile printre care persoane cu dizabilități, tineri instituționalizați, tineri vulnerabili din familii și comunitate.

Pe lângă serviciile directe, ADV a dezvoltat o serie consistentă de activități conexe între care:

- prevenirea transmiterii HIV în comunitate

¹ Extras din prezentarea Fundației disponibilă pe www.alaturidevoi.ro

- prevenirea transmiterii verticale (de la mamă la făt)
- prevenirea transmiterii HIV în rândul deținuților
- prevenirea riscurilor asociate cu utilizarea drogurilor în comunitate

Mai mult ADV, și-a asumat și un rol social la nivel comunitar și la nivel național și a devenit un actor important și recunoscut prin prisma campaniilor de prevenire și informare, campaniilor de advocacy, campaniilor de promovare a voluntariatului și a economiei sociale.

Odată ce beneficiarii direcți au avansat în vârstă și au devenit tineri adulți a apărut ca firească nevoia de a dezvolta servicii adecvate de integrare socio-profesională. Proiectele au început cu înființarea de ateliere vocațională, apoi de terapie ocupațională și au continuat cu înființarea de ateliere protejate, inclusiv prin intermediul proiectului care face subiectul evaluării. În prezent, ADV are una din cele mai puternice rețele de ateliere protejate cu un număr total de 29 de locuri de munca ocupate de persoane cu dizabilități în 3 unități protejate autorizate situate în Iași, Constanța și Târgu Mureș din totalul de 79 de angajați. Activitatea de economie socială a devenit treptat tot mai importantă în portofoliul Fundației ca urmare a proiectului prezent supus evaluării care este deasemenea continuat și dezvoltat de un nou proiect, numit: „Alianța pentru Dezvoltarea Economiei Sociale”, Contract nr. POSDRU/84/6.1/S/51204 care se implementează în perioada 2010 – 2013.

3. Scurtă descriere a proiectului și a contextului național în care se desfășoară acest proiect

Proiectul propus de ADV ca aplicant principal, împreună cu partenerii săi, are un set de 3 activități majore :

1. Servicii de formare profesională pentru tinerii infectați cu HIV, tineri peste 18 ani, care părăsesc instituțiile publice de protecție a copilului, alți tineri aparținând grupurilor vulnerabile din județele Iași, Constanța și Mureș, în domenii căutate pe piața muncii;
2. Înființarea de ateliere protejate, ateliere de terapie ocupațională, dezvoltarea de unități protejate, deținute de către Fundație – în vederea creșterii numărului de tineri calificați profesional pe mai multe domenii de activitate și integrați/reintegrați pe piața muncii;
3. Promovarea structurilor economiei sociale existente în România și state membre ale Uniunii Europene și realizarea de schimburi de experiență între instituții în domeniu, formare de specialiști în domeniul economiei sociale, organizarea unui târg național, site și catalog de promovare produselor/serviciilor oferite.

Rezultatele așteptate ale proiectului au fost:

- 312 tineri instruiți ce vor beneficia de formare profesională în domenii căutate pe piața muncii - legătorie manuală, utilizare TIC, croitorie, artă meșteșugărească, pictură, confecționare lumânări decorative și alte domenii de activitate ;

- înființarea și dezvoltarea a 11 noi ateliere protejate funcționale;
- 40 de cursuri de formare adresate beneficiarilor proiectului
- 335 de persoane formate în domeniul economiei sociale;
- 9 tineri beneficiari nou angajați și menținerea unui număr de 15 tineri infectați HIV/SIDA angajați în cadrul unităților protejate din Iași, Constanța și Tg. Mureș;
- tineri care vor accesa un loc de muncă în urma absolvirii cursurilor de formare profesională;
- promovarea structurilor economiei sociale – ateliere protejate, ateliere de terapie ocupațională, unități protejate – din țară și a produselor realizate/serviciilor oferite în rândul angajatorilor și a comunității;
- sensibilizarea comunității cu privire la nevoile persoanelor cu dizabilități, inclusiv ale celor cu HIV/SIDA și alte persoane vulnerabile în vederea integrării sociale a acestora;
- schimburi de experiență naționale și internaționale în vederea dezvoltării competențelor profesionale a specialiștilor și a dezvoltării de modele de bună practică în domeniu.

Proiectul a fost propus în contextul în care beneficiarii principali ai ADV Romania, tinerii care trăiesc cu HIV/SIDA au, majoritatea lor, între 19 și 22 de ani. La nivel național acest grup include peste 6000 de persoane. Conform celui mai recent studiu privind situația tinerilor infectați HIV/SIDA² jumătate din participanții la studiu au declarat că nu au un loc de muncă în prezent, în contextul în care peste jumătate (56%) din eșantionul total au abandonat școala ori și-au întrerupt studiile. În cazul a 80% dintre respondenți, infectarea cu HIV s-a produs într-o unitate medicală, prin transfuzii cu sânge infectat sau prin utilizarea de echipamente medicale incorect sterilizate.

La momentul studiului 39% din tinerii intervievați frecventau școala, iar 4% nu fuseseră niciodată la școală. O cincime (20%) din totalul respondenților nu au absolvit 8 clase și au abandonat școala între timp, această situație limitându-le posibilitățile de integrare profesională sau de calificare vocațională (mulți dintre furnizorii de formare condiționează participarea la cursuri de formare profesională, chiar de nivelul cel mai scăzut, de absolvirea a minim 8 clase). Situația devine și mai dificilă atunci când ne raportăm la studiile liceale, mai bine de jumătate dintre participanții la studiu abandonându-și studiile înainte de absolvirea a 12 clase.

Numai 5% din tinerii care au participat la studiu sunt angajați cu normă întreagă, 2% cu normă parțială și 1% lucrează pe cont propriu. Aproximativ 4% lucrează la negru, în timp ce jumătate (50%) declară că nu au un loc de muncă. Șomajul tinde să fie relativ mai ridicat în rândul fetelor (53% față de 46% în rândul băieților) și printre tinerii care provin din mediul rural (61% față de 44% în rândul celor din mediul urban).

² Cercetare cantitativă privind comportamentele cu risc de transmitere HIV în rândul tinerilor care trăiesc cu HIV/SIDA în România – Romanian Angel Appeal - 2009

Peste 7% dintre cei intervievați locuiesc la într-o instituție de ocrotire sau într-o locuință protejată. Marea majoritate, adică peste 68% locuiesc încă cu părinții și doar foarte puțini au locuința proprie, fie închiriată fie în proprietate.

La nivel național, la finele lui 2009, se înregistrau peste 9500 de persoane care trăiau cu HIV/SIDA, marea majoritate a acestora, peste 80% cu vârste cuprinse între 18 și 49 de ani.

La problemele legate de integrarea dificilă pe piața muncii se adaugă începând din 2009 și creșterea semnificativă a ratei șomajului în contextul crizei economice accentuate. Județele în care ADV acționează se încadrează între cele cu rată medie spre mare a șomajului, comparată cu media națională.

4. Metodologia evaluării

Evaluarea finală a inclus:

- Studierea tuturor documentelor de proiect, raportărilor, acordurilor de parteneriat și a altor documente relevante, o listă a documentelor studiate se află în anexa 1
- Deplasarea la sediul beneficiarului și discutarea cu tot personalul implicat în proiect și agrearea împreună cu acesta a structurii de detaliu a evaluării și a abordării care va fi folosită în evaluare (planificare, instrumente, persoane și instituții care vor fi contactate în legătură cu această evaluare).
- Deplasarea la sediul central al ADV pentru discuții și interviuri structurate cu membrii echipelor locale de implementare, beneficiari și parteneri.

Trebuie specificat ca în conformitate cu contractul de prestări servicii dintre ADV și evaluator, activitatea de evaluare a avut un caracter pregnant tehnic legat de metodologia și modalitatea de implementare a proiectului și de rezultatele obținute. Evaluarea nu a analizat decât în măsură limitată aspecte financiare ale proiectului. La cererea beneficiarului evaluarea și recomandările se aplică atât modului de implementare a proiectului cât și modului de funcționare a organizației. Evaluarea finală a fost făcută cu circa 4 luni înainte de încheierea perioadei de implementare a proiectului și nu a putut astfel include activitățile programate în ultimul trimestru de implementare.

Capitolele principale ale evaluării și consecutive ale recomandărilor sunt împărțite în funcție de caracterul național sau local al activităților. Fiind evaluarea finală prezentul document va include și elemente din raportul de evaluare intermediară.

5. Implementarea proiectului la nivel național

Toate cele 20 de activități ale proiectului numerotate de la A1 la A20 au componente la nivel național și la nivel local. Evaluarea se va referi la aspecte calitative și cantitative atât la nivel național cât și local. Evaluarea nu își propune să analizeze îndeplinirea indicatorilor activitate cu activitate, fapt realizat de raportările trimestriale pe care Fundația le trimite către finanțator, ci să pună în evidență realizările importante, să identifice obstacolele în implementare și modalitățile de rezolvare, să aducă în discuție modul de lucru între parteneri și între implementatori și finanțatori.

Progresul în implementare

Fundația a reușit cu succes să recruteze și să mențină echipa completă de implementare la nivel național – corespondentă A1. O parte din personal a fost preluat, cu redefinirea profilului de post dacă a fost necesar, de la proiectele anterioare finanțate din alte surse decât FSE. Tranziția de la proiectele anterioare (Fondul Global, UNICEF, PHARE) către proiectul POSDRU s-a făcut fără probleme utilizând la maxim capacitatea profesională dezvoltată anterior. Echipa de proiect a avut întâlniri trimestriale și au existat activități regulate de monitorizare de la nivelul sediului central (Iași) către celelalte locații de proiect – corespondent A12 și A19. Echipa de proiect nu a fost completată cu reprezentantul ANPH a cărui desemnare nu era făcută nici la momentul evaluării finale..

Echipa de proiect la nivel național a îndeplinit în termenul propus inițial, sau modificat în actele adiționale ulterioare, **activitățile cheie**, între care:

- înființarea a 3 noi ateliere protejate, câte unul în Iași, Constanța și Târgu Mureș care au dus la crearea a 9 noi locuri de muncă și menținerea a altor 15 pentru persoanele din grupul țintă
- autorizarea Fundației ca furnizor de formare profesională obținută pentru domeniile TIC și croitorie
- autorizarea de către Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse a Fundației ca furnizor de servicii sociale specializate pentru stimularea ocupării forței de muncă în servicii de informare și consiliere și servicii de mediere a muncii pe piața internă
- servicii de consiliere și orientare profesională oferite beneficiarilor de către echipa pluridisciplinară de care au beneficiat 301 tineri cu peste 20% mai mult decât planificarea inițială
- 35 de cursuri de formare profesională a beneficiarilor pe domenii precum legătorie manuală, utilizare TIC, croitorie, artă meșteșugărească, pictură, confecționare lumânări decorative și alte domenii de activitate absolvite de 168 de tineri
- Menținerea a 8 ateliere protejate funcționale care au îndeplinit atât rolul de loc de pregătire cât și de unități de producție
- Promovarea și marketingul produselor și serviciilor rezultate din activitatea atelierelor protejate ale Fundației
- Promovarea la nivel național a atelierelor protejate și a produselor acestora prin cataloage, pagina web și organizarea unui târg național.

- formare pentru specialiști în domeniul incluziunii sociale care s-a desfășurat prin intermediul cursurilor, schimburilor de experiență în țară și străinătate și în cadrul târgului național al unităților protejate

Activitatea întregului proiect este coordonată de la nivel central pe baza unui **plan anual de lucru** ce reflectă pe de o parte indicatorii și țintele asumate de fiecare locație precum și activitățile comune în cele trei locații de proiect. Implicarea partenerilor – Direcția Generală de Protecția Drepturilor Copilului Iași și Direcția Generală Protecția Persoanelor cu Handicap - DGPPH, este limitată la facilitarea acreditărilor și autorizărilor și la furnizarea de acces la posibili beneficiari pentru programele de terapie ocupațională sau de angajare în atelierile protejate. Reorganizarea Agenției pentru Persoane cu Handicap în Direcție în cadrul Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale, care s-a petrecut în timpul desfășurării proiectului, a dus deasemenea la reducerea considerabilă a implicării acestei autorități în proiect.

Managementul proiectului presupune coordonarea celor trei locații de proiect care se face de către Coordonatorul Național de Proiect împreună cu cei trei coordonatori locali din Iași, Tg. Mureș și Constanța. Coordonatorul național este la rândul său supervizat de către managerul de proiect/președintele fundației. Raportările narrative și financiare către AMPOSDRU sunt coordonate și elaborate de către coordonatorul național și certificate de către managerul de proiect. În interiorul Fundației procesul de colectare a datelor și de raportare trimestrială a funcționat bine, bazat pe experiența anterioară a personalului de a raporta în manieră asemănătoare către alți finanțatori. Echipa de proiect a avut probleme însă, mai ales la primele raportări, pentru ca AMPOSDRU nu a avut o structură clară și bine definită de raport. În al doilea an de implementare s-au redus întârzierile privind analiza rapoartelor trimestriale de către AMPOSDRU. ADV a fost plasată în categoria A de risc și asta a simplificat semnificativ procesul de raportare. Deasemenea după mai bine de un an de întârziere Fundația a început să își recupereze TVA-ul aferent activităților de proiect. Trebuie menționat că pentru a compensa întârzierea rambursărilor de TVA, Fundația a contractat un credit extern. În continuare însă, AMPOSDRU raspunde foarte greu și formal la solicitările Fundației, mult prea concentrat pe aspecte birocratice și prea puțin orientat către rezolvarea operațională a problemelor apărute în implementare. Până la momentul evaluării finale AMPOSDRU nu efectuase nici o evaluare pe teren a proiectului. Resursele umane au fost folosite cu flexibilitate mai ales în această fază în care atelierile protejate își caută un loc pe piața de produse și servicii. Managementul eficient a dus și la obținerea unor finanțări suplimentare care să preia, continue și dezvolte activitățile începute de prezentul proiect și personalul care activează în acest proiect.

Fluxul financiar a funcționat bine în primele 3 trimestre de implementare cât Fundația a avut la dispoziție resursele primite ca avans pentru primul an de implementare. Rapoartele trimestriale, deși transmise întotdeauna la timp de către Fundație, au fost întotdeauna analizate și aprobate la plată cu întârziere de către AMPOSDRU. Din momentul în care avansul din finanțarea primului an s-a consumat și finanțarea a depins exclusiv de rambursul la cheltuieli deja efectuate, fluxul financiar a început să înregistreze probleme serioase. Rambursarea după cheltuire coroborată cu întârzierile de

aprobare a rapoartelor și cu lipsa unui mecanism de rambursare a TVA-ului avansat de Fundație au făcut ca implementarea să se facă practic pe resursele proprii ale Fundației, în condițiile în care aceasta, ca orice alt ONG nu are de unde să producă resurse proprii suficiente pentru a lucra fără avansuri. E de remarcat faptul că în ciuda dificultăților financiare, activitățile majore ale proiectului au fost îndeplinite, deși aceasta s-a făcut cu eforturi mari și stres suplimentar din partea echipei de proiect, uneori cu prețul întârzierii plății salariilor și a taxelor și impozitelor. Situația s-a remediat în al doilea an de implementare când deși întârzieri au mai existat ele nu au fost de natură să pună în pericol implementarea proiectului.

Comunicarea legată de activitățile și oportunitățile oferite de proiect a fost inovativă și eficientă folosind experiența anterioară foarte bună a Fundației de lucru cu partenerii media și cu autoritățile locale. Activitățile de comunicare au trebuit să răspundă la câteva provocări importante printre care:

- nivelul scăzut de informare și interes privind economia socială
- realizarea legăturii dintre mesajul social și cel de marketing care să susțină vânzarea produselor atelierelor protejate.

Cel puțin două activități cu rol important de comunicare sunt de remarcat respectiv:

- cursurile de economie socială și
- târgul unităților protejate

În cazul târgului Fundația a acționat ca un promotor nu numai al activităților și produselor proprii ci și al celorlalte unități protejate care au participat. Produsele unităților protejate sunt încă limitate ca număr și poate pe viitor acestea pot fi integrate în târguri comerciale generaliste în loc de continuarea organizării de târguri separate.

Promovarea produselor prin includerea poveștii lor sociale trebuie privită ca o strategie cheie de comunicare mai ales prin intermediul rețelelor sociale și a mediei electronice.

Un alt element important de comunicare a fost și site-ul www.utildeco.ro care are o secțiune de informații despre beneficiile susținerii economiei sociale. Site-ul se adresează mai ales cumpărătorilor individuali și mai puțin celor din sectorul privat care ar putea beneficia de facilitățile legii 448.

Relevanța și sustenabilitatea atelierelor de formare profesională

Atelierele de formare profesională au avut un important dublu rol:

- oferirea șansei la o calificare pentru persoanele din grupul țintă în diverse meserii
- pregătirea unui rezervor de candidați pentru angajarea în atelierele protejate ale fundației

Mai departe de numărul total de persoane care au absolvit un curs, care a depășit planificările inițiale rămâne de discutat care a fost gradul de absorbție al acestora pe piața muncii. Acest aspect nu poate fi legat strict de relevanța cursurilor față de nevoile pieții. Unele din acestea ca de exemplu cel de croitorie este foarte căutat mai ales în ultimul an de când activitatea în industria textilă a reînceput să crească. Cel de legătorie deși nu este foarte căutat el este încă relevant pentru ca Fundația este printre puținii furnizori de pregătire acreditați în acest domeniu la nivel național. Cursul de calculatoare este intens frecventat, din păcate însă calificarea pe care o acordă trebuie completată și cu alte cursuri pentru ca absolvenții să fie competitivi pe piața muncii.

O problemă importantă a acestei componente a proiectului a fost legată de raportarea către finanțator. Beneficiarii au trebuit să fie raportați ca absolvenți unici ai maxim un curs ceea ce a limitat pentru unii dintre ei accesul la mai multe cursuri în vederea unei mai bune competitivități a lor pe piața muncii.

Din punct de vedere al bazei materiale e important de menționat că aceste cursuri de formare se desfășoară folosind aceeași bază materială cu cea a atelierelor protejate. În cazul unor comenzi mari la care atelierelor trebuie să facă față activitatea de formare și cea de producție se suprapun.

Pe piață fundația s-a impus ca un furnizor important de formare pentru persoanele cu dizabilități dar această activitate se face exclusiv gratuit pe baza finanțărilor pe care Fundația le primește. Sustenabilitatea activității depinde direct de accesul la finanțări nerambursabile.

Sustenabilitatea activităților de economie socială

În general, chiar în țările cu tradiție în domeniul economiei sociale, întreprinderile sociale nu se susțin în totalitate din activitatea lor economică. În domeniul întreprinderilor sociale care crează locuri de muncă pentru persoane cu dizabilități cele mai avansate dintre acestea obțin maxim 60% din venituri din activitatea economică și restul vine din diverse forme de sprijin din partea autorităților publice de la nivel național și local și din donații și contribuții private. Cea mai frecventă formă de sprijin public este aceea a subvenționării salariilor persoanelor vulnerabile angajate. În România această subvenționare se face pe termen limitat de maximum 18 luni, în procent de 30% din valoarea salariului minim brut pe țară cu condiția menținerii în muncă a încă 3 ani de zile fără a beneficia de subvenționare. Cea mai mare parte a angajaților din atelierelor protejate ale Fundației au beneficiat de această subvenție, dar perioada de acordare se apropie de final.

În ultima perioadă, respectiv în primele luni ale anului 2011 nivelul veniturilor obținute de ateliere a crescut față de perioada corespunzătoare anului 2010. Se remarcă o creștere semnificativă mai ales la nivelul atelierelor din Constanța și Tg. Mureș. Este așteptată o creștere semnificativă la nivelul Iașului în al doilea trimestru al anului 2011. Recrutarea unui director de vânzări de la începutul lui mai 2011 s-a reflectat imediat într-o creștere a comenzilor. Cu toate acestea nivelul de venituri din vânzări nu depășește 20% din costurile totale de producție.

Legea 448 privind încadrarea în muncă a persoanelor cu dizabilități oferă unele facilități care pot fi folosite în susținerea activităților de economie socială. ADV România a încercat să profite de facilitățile acestei legi și a început o campanie strategică în acest domeniu. Instituțiile publice cu peste 50 de angajați care ar putea cumpăra produse și servicii ale atelierelor ADV România au fost targetate, dar nu au manifestat interes. Firmele private mari au arătat și ele un interes limitat, multe dintre ele fiind dependente pentru decizii legate de astfel de contracte de sediilor lor centrale, aflate de cele mai multe ori în București. Reprezentanții ADV susțin ca deseori contractele în baza legii 448 se încheie cu firme declarate unități protejate dar în care persoane cu handicap sunt angajate doar în acte. Acest lucru se întâmplă, din cauza faptului că nu există un mecanism de verificare a respectării standardelor de ocupare în astfel de structuri și nici de retragere a autorizației de funcționare. Se pare, de asemenea, că încadrarea la servicii

care pot fi cumpărate de la atelierele protejate și a celor de intermediere de achiziții duc la abuzuri și acces la astfel de contracte a unor firme special înființate pentru asta și care nu au nici o preocupare socială. Cât despre producția și vânzarea de produse și servicii pe piața liberă, aceasta este parte a unui proces mai îndelungat de identificare a nevoilor pieței și de potențial în fiecare locație. Fiecare locație, chiar și cele mai recent înființate (Constanța) a găsit deja o nișă de produse pe care le poate livra și se lucrează integrat la nivelul celor trei locații, adică promovarea se face în toate locațiile indiferent de locul în care se produc și fiecare locație se implica în sprijinirea alteia care are comenzi mai mari. Acest model este foarte bine orientat business și poate constitui premiza unei eficiențe economice sporite.

În ultimul an atelierele din cele trei locații au început să se impună pe piață și au găsit anumite nișe. Acestea depind în mare măsură de prețul competitiv pe care îl oferă la produse și de un anumit grad de flexibilitate. Din păcate flexibilitatea și gama largă de produse nu duc la eficiență economică pe o piață competitivă. Confruntată cu acest aspect Fundația a decis în ultima vreme reducerea numărului de produse și o retragere treptată din vânzările către persoane individuale și o orientare cât mai agresivă către firme.

Din punct de vedere al personalului, toate atelierele au în totalitatea personalului angajat, beneficiari din grupurile vulnerabile. Aceasta are un impact semnificativ asupra productivității. În cazul unor comenzi mari și urgente maiștrii supervizori și uneori personalul de proiect se implică în realizarea respectivei comenzi. Părerile privind completarea schemei de personal cu angajați dinafara grupului țintă pentru a putea compensa deficitul de productivitate sunt împărțite. Angajații nu se opun acestei soluții dar supervizorii lor, care înțeleg mai bine implicațiile, consideră că poate este prematur pentru a începe o astfel de campanie de angajare. Se consideră că investițiile în noi utilaje, mai eficiente ar putea compensa deficitul de productivitate. Deasemenea se consideră că planul de integrare a tuturor atelierelor din Iași în viitoarea locație a Fundației va duce la o mai bună utilizare a personalului și a utilajelor disponibile și implicit la o creștere a productivității.

Numărul și valoarea contractelor sunt încă limitate și nepredictibile. Fundația a targetat și instituții la nivel național, respectiv BCR și BRD cu oferta de produse și servicii. Deși abordarea a fost făcută cu profesionalism și flexibilitate negocierile nu s-au finalizat încă ceea ce arată că nici sectorul privat nu este pregătit pe deplin pentru acest tip de colaborare economică deși ar avea numai de câștigat. Mai mult Fundația a început negocierile cu BCR pentru contractarea unui împrumut intern, primul de acest fel, pentru dezvoltarea sectorului său de economie socială. Negocierile îndelungate și birocratice arată și ele că sectorul bancar are nevoie el însuși de o pregătire adecvată de înțelegere și abordare a economiei sociale.

Există însă câteva concluzii desprinse din activitatea din ultimul an, respectiv:

- este mai profitabilă și mai puțin riscantă financiar dezvoltarea sectorului de servicii, între care serviciul de arhivare se remarcă
- Fundația se poate plasa pe piață și ca un furnizor de servicii de intermediere fără a neglija însă capacitățile proprii de producție
- Valoarea contractelor poate crește aplicând o strategie de tip client-oriented, asta însemnând că odată un client câștigat cu un anumit tip de serviciu sau produs,

furnizate pe baza facilităților din legea 448, acestui client i se oferă și serviciile de intermediere sau invers

Din punct de vedere instituțional fundația are o viziune privind dezvoltarea capacităților sale pe termen mediu și lung, de a genera venituri sustenabile din economia socială și de a continua activități sociale de sprijin pentru grupurile sale țintă. În parte, această viziune va fi pusă în practică prin continuarea utilizării de finanțări FSE.

Fundația, atașată de misiunea sa, continuă să facă o gamă largă de activități mai ales în domeniul comunicării și promovării sănătății pentru care mobilizarea de fonduri și alte resurse se face cu mare dificultate pentru că finanțatorii internaționali tradiționali ai acestor activități si-au încheiat activitatea în România. Autoritățile naționale și locale precum și Fondurile Structurale nu finanțează din păcate aceste activități.

6. Implementarea la nivel local

La nivel local, fiecare birou este organizat ca o filială a Fundației, condusă de un director de centru care este în același timp și coordonatorul local al proiectului evaluat. Unitățile protejate sunt și ele organizate ca puncte de lucru ale structurii centrale aflate la Iași. Faptul că centrele Constanța și Mureș nu au personalitate juridică ca niște filiale, face mai dificilă abordarea autorităților locale din cele două județe pentru obținerea de fonduri locale. Activitatea la nivel local este desfășurată pe baza unui plan de lucru local anual care include indicatorii și țintele agreeate în proiect. Aceste planuri locale sunt folosite pentru agregarea planului național al proiectului. Planurile locale ca și planul național nu includ însă elemente de calculare a eficienței economice a unităților protejate. De altfel veniturile și cheltuielile unităților protejate nu se calculează ca în cazul unei unități separate. Acest lucru face dificilă estimarea eficienței economice a acestor unități și stabilirea unor indicatori și ținte legate de eficiența economică, scopul activităților din proiect fiind considerat mai degrabă de formare profesională și inserție decât de generare de venituri. Atelierele protejate sunt înființate în clădiri închiriate cu excepția celor de pictură, croitorie și calculatoare din Iași care funcționează în sediul central al ADV, pus la dispoziție prin contract de comodat de către DGASPC Iași. Unele din aceste clădiri nu sunt neapărat cele mai potrivite pentru activități de producție pe scară mare.

Activitatea legată de proiect se desfășoară pe două niveluri:

- operarea atelierelor de terapie ocupațională și formare profesională
- operarea atelierelor protejate care angajează absolvenți ai atelierelor de formare profesională și care fac activitate de producție de bunuri și servicii.

Atelierele de **terapie ocupațională și formare profesională** sunt coordonate de profesori formatori. Unele dintre acestea se suprapun peste atelierelor protejate (atelierelor de legătorie și croitorie din Iași, atelierul de lumânări din Tg. Mureș, atelierul de croitorie din Constanța). Profesorii formatori au în acest caz și rolul de coordonatori ai activității de producție a atelierelor, împreună cu unii dintre administratorii de la nivel local (Tg. Mureș și Iași). Toate cele 3 locații au utilaje pentru legătorie și producție publicitară și echipamente pentru cursurile de formare TIC, care pot fi utilizate și pentru a onora unele

comenzi. Ateliere de croitorie au doar Iași și Constanța și atelier de lumânări doar Tg. Mureș.

În toate cele trei locații ofertele de locuri pentru terapie ocupațională și formare profesională au fost făcute publice cu ajutorul partenerilor locali, inclusiv a celor din mass-media. Selecția participanților a fost relativ bine organizată și rata de absolvire a fost mare. Nu s-a urmărit însă câți dintre absolvenții care nu au fost absorbiți în atelierelor protejate și care au dorit să găsească un loc de muncă pe piața liberă au reușit asta, acest indicator nefiind inclus în proiect.

Dintre absolvenții cursurilor de formare, 18 au fost absorbiți ca și angajați part-time ai atelierelor protejate. Sunt câte 6 în fiecare locație angajați ca urmare a proiectului. Posturile respective au fost ocupate prin concurs, anunțat public și la care s-au prezentat în unele locații peste 5 candidați pentru un loc de muncă.

În toate locațiile **activitatea de producție** a început să identifice o nișă de piață în care au început să apară comenzile:

- la Iași, comenzile sunt în principal legate de servicii de arhivare și legare, servicii de intermediere produse de papetărie, birotică, produse ale atelierului de croitorie, producție publicitară și materiale promoționale și de promovare
- la Tg. Mureș, comenzile sunt legate în principal de atelierul de lumânări
- la Constanța, comenzile sunt legate de atelierul de croitorie, în special lenjerie de pat la comandă și perne speciale de corp și pentru gravide

Atelierele din Iași și Târgu Mureș sunt înființate mai devreme decât cel de la Constanța și diferența se remarcă și în nivelul diferit de dezvoltare a capacității de marketing și producție. Ca venituri Constanța a crescut semnificativ și pe primul trimestru din 2011 acestea sunt comparabile cu celelalte două locații.

Produsele și serviciile de succes ale atelierelor încep să fie rezultatul unui studiu de piață local bazat pe identificarea unor oportunități pentru a folosi echipamentele disponibile pentru a satisface unele nevoi de piață. Produsele în mare parte includ elemente de marketing legate de caracterul social al unității protejate. Se face mediatizarea expresă a importanței sociale atât în promovarea în grădinițe, școli, direct la atelier cât și la accesarea de contracte pe legea 448. Prețul produselor a fost calculat în toate cazurile pe baze economice și raportat la prețul pieței, dar el este într-o mare măsură subvenționat din moment ce salariile, cheltuielile de regie și alte cheltuieli sunt acoperite din proiect și nu din veniturile din vânzarea produselor. Nici una dintre unitățile protejate nu are un business plan clar pe o perioadă multianuală. Excepție face serviciul de arhivare/legătorie din Iași pentru care a fost elaborat un business plan pentru următorii 10 ani care arată extrem de promițător.

Există un anumit nivel de integrare al activității atelierelor din cele trei locații. Promovarea tuturor produselor, indiferent de locul în care sunt produse, se face în toate locațiile și onorarea comenzilor indiferent de unde vin se face, dacă este nevoie, prin utilizarea capacităților de producție din toate locațiile.

Serviciul de arhivare care a înregistrat o creștere semnificativă a numărului de contracte în Iași este în faza de extindere și către celelalte două locații. Atelierele din Iași și Tg. Mureș

au înființat magazine de prezentare proprii legate de locațiile de producție, care să fie utilizate în promovarea vânzării produselor dar și ca mijloace de promovare a economiei sociale. Tot aceste două locații au încercat și parteneriate cu operatori de spații de vânzare pentru a asigura vânzarea produselor dar succesul a fost limitat. Un mijloc important al promovării vânzărilor a fost prin intermediul clienților înșiși care au promovat produsele în cercurile lor de cunoscuți precum și promovare prin intermediul internetului.

Fiecare locație este responsabilă pentru a găsi contracte atât pentru produsele proprii cât și în măsura în care este posibil pentru produsele celorlalte locații. Abordarea de marketing și oferta de produse au depășit perioada de tatonare și au intrat în faza de profesionalizare. Comenzile încep din ce în ce mai mult să nu mai fie întâmplătoare și ad-hoc. Chiar au existat comenzi care au fost refuzate pentru ca nu exista capacitatea de a le satisface ceea ce este un mare progres față de 2010 când orice comandă era acceptată.. Nu există în nici o locație contracte predictibile pe termen de mai mult de un an dar a crescut ponderea contractelor mari în economia veniturilor totate ceea ce duce la o mai bună predictibilitate a producției.

Tinerii beneficiari atât ai programelor de terapie ocupațională, formare profesională sau cei angajați în atelierelor protejate apreciază în mod deosebit sprijinul primit de la Fundație în cadrul acestui program. Pentru unii dintre ei a fost singura soluție durabilă de a primi anumite servicii și majoritatea lor au ajuns să considere Fundația ca pe a doua casă. Ei participă activ și sunt consultați atât la deciziile legate de activitățile atelierelor cât și la alte activități ale Fundației dinafara proiectului evaluat. Rata de abandon a cursurilor de formare profesională și a slujbelor de către tinerii beneficiari este foarte mică. De asemenea tinerii din unitățile protejate au învățat și își asuma disciplina unui loc de muncă și declară că vor accepta fără rezerve extinderea personalului cu angajați din afara grupurilor vulnerabile. Prin metode active și participative la fiecare atelier protejat angajații au șansa de a-și pune în valoare calitățile într-un mediu suportiv. Ei sunt de asemenea încrezători că vor face față unui mediu mai competitiv și au un grad mare de încredere justificată în propriile capacități și abilități. O mare parte din tinerii beneficiari ar accepta fără rezerve și provocarea unei slujbe în afara atelierului protejat cu condiția ca respectivul loc de muncă să fie pregătit pentru a-i primi și trata în mod corect.

7. Concluzii si recomandări privind implementarea proiectului

Evaluarea finală a constatat următoarele aspecte importante:

- Fundația s-a poziționat solid în postura de lider la nivel național în domeniul formării și angajării pe piața muncii a persoanelor cu dizabilități
- Fundația și-a dezvoltat poziția de întreprindere socială și poate fi considerată ca un model Românesc în acest domeniu
- Proiectul supus evaluării are rate de implementare și de îndeplinire a indicatorilor cheie foarte înalte chiar în condiții de pionerat în implementarea acestui tip de proiecte
- Fundația are o poziție relevantă la nivel național și în dezbaterile și procesele de dezvoltare de politici și legislație în domeniu social și al economiei sociale.
- Proiectul supus evaluării va fi continuat prin finanțările deja contractate de Fundație din FSE
- Personalul proiectului va fi preluat de proiectele următoare asigurându-se păstrarea competențelor

Echipa de proiect la nivel național și la nivel local funcționează bine și proiectul s-a implementat cu succes fapt ilustrat de atingerea tuturor țintelor propuse de indicatorii cheie la momentul efectuării evaluării. Planificarea activităților pe ultimul trimestru de implementare arată deasemenea că proiectul se va finaliza cu acoperirea adecvată a tuturor țintelor. Se așteaptă și ca rata de cheltuire a fondurilor inițial acordate să fie aproape de 100% asta în condițiile în care un set de achiziții va fi acceptat de autoritatea de management prin aprobarea unui act adițional la contractul de finanțare. Echipa a făcut față problemelor administrative și financiare ce au rezultat schimbarea frecventă a procedurilor de implementare, întârzierile la decontare și la returnarea TVA-ului. Mai mult echipa de proiect a asigurat corelarea și armonizarea acestui proiect cu proiectul paralel obținut de Fundație intitulat „Alianța pentru Dezvoltarea Economiei Sociale” care este menit să preia o parte din activitățile prezentului proiect și să le dezvolte după octombrie 2011. Fundația acoperă bine ariile de activitate și are flexibilitatea necesară asigurării adaptării organizației de la statutul de organizație socială dependentă exclusiv de finanțări la organizație socială care își asigură o parte din venituri din activități proprii de economie socială.

Pentru a asigura continuarea cu succes a consolidării activităților din domeniul economiei sociale se recomandă

- dezvoltarea unor planuri de afaceri pentru fiecare locație, coroborate de asemenea și la nivel național. Explorarea posibilității de a primi sprijin din alte programe FSE, inclusiv din partea incubatoarelor de afaceri disponibile în unele județe (Mureș și Constanța)
- separarea clară a unităților protejate din punct de vedere financiar astfel încât bugetul acestora să reflecte realitatea costurilor și veniturilor pentru a permite calcularea pe baze reale a eficienței economice. În paralel cu separarea financiară e nevoie de stabilirea unor ținte de eficiență economică pentru fiecare locație.
- dezvoltarea unui brand propriu pentru produsele atelierelor protejate și promovarea sa ca atare ca brand la nivel național. Includerea în comunicarea

acestui brand a „poveștii sociale” care să diferențieze clar produsele de cele strict comerciale. Și pentru acest tip de activitate există posibilitatea de a accesa fonduri suplimentare din cadrul fondurilor structurale. Brandul respectiv trebuie să includă clar comunicarea privind valoarea socială a produselor pe lângă valoarea lor comercială

- căutarea activă de parteneriate care să sprijine sustenabilitatea și predictibilitatea contractelor. Abordarea client-oriented care pare să dea rezultate să fie extinsă și clienții să primească și recunoașterea contribuției lor sociale care să dea o valoare adăugată parteneriatului cu Fundația
- continuarea implicării Fundației ca promotor activ la nivel național al economiei sociale și ca participant la procesele de elaborare de politici și legislație în domeniu.
- Poziționarea Fundației și ca un potențial centru regional de resurse și dezvoltarea capacității pentru susținerea economiei sociale

Cursurile de terapie vocațională și de formare profesională au o bună audiență dar relevanța lor pentru integrarea reală pe piața liberă a muncii este limitată. În acest sens se recomandă:

- urmărirea gradului de absorbție pe piața liberă a muncii a absolvenților cursurilor de formare profesională
- revederea relevanței tipurilor de cursuri față de cererea de piață și adaptarea cursurilor la nevoile pieții sau parteneriatul cu alți furnizori publici și privați de formare profesională a căror abordare este market oriented
- reducerea treptată a numărului de cursuri, mai ales **în locațiile în care atelierele pentru cursuri împart aceleași locații și utilaje cu unitățile protejate de producție.**
- pentru locații precum Constanța ar trebui explorată posibilitatea de introducere a unor cursuri de pregătire în ocupații sezoniere în turism și servicii care au o mare cerere aici în sezonul estival.
- Pregătirea și selectarea din rândul beneficiarilor a potențialilor noi angajați din proiectele ADV alături de continuarea implicării beneficiarilor în deciziile privind dezvoltarea organizației.

În cadrul oferit de legea 448 privind susținerea ocupării active a persoanelor cu dizabilități se conturează un set de recomandări cheie:

- susținerea unei rețele de organizații care desfășoară activități de economie socială care să urmărească stabilirea unui set de criterii de autoreglementare,
- advocacy pentru ca acreditarea unităților protejate să fie riguroasă și periodică,
- advocacy pentru ca legea să nu mai permită opțiunea contractării de servicii de achiziții de produse și servicii care nu sunt generate de unități protejate
- elaborarea de către Fundație a unor materiale de comunicare care să targheteze sectorul privat și în care să se explice beneficiile de implicare socială și de natură economică pe care firmele le-ar avea dacă ar intra în relații comerciale de lungă durată cu unitățile protejate

8. Concluzii și recomandări privind dezvoltarea organizațională a ADV la nivel național și local

Fundația a avut o dezvoltare spectaculoasă și poate fi considerată una din cele mai puternice organizații neguvernamentale active în domeniu. Acest fapt este cu atât mai meritoriu cu cât Fundația are sediul înafara Bucureștiului. Dezvoltarea s-a făcut gradual în etape și a adus Fundația la nivelul de a putea implementa cu succes programe multianuale cu bugete depășind milioane de Euro. Fundația a reușit continuarea și replicarea unor programe pilot și se afirmă ca una din liderele în domeniul economiei sociale. Contextul național, situația actuală a proiectului aflat în evaluare precum și câștigarea unui nou proiect FSE impun însă trecerea la un nivel calitativ superior al organizării Fundației. În acest sens se recomandă:

- continuarea procesului de planificare strategică din care să rezulte o strategie pe termen mediu a Fundației care să încorporeze modificarea abordărilor de la susținere externă către auto-susținere prin diverse activități economice, inclusiv de economie socială
- extinderea misiunii Fundației pentru ca ea să acopere și alte grupuri vulnerabile care pot beneficia de servicii și sprijin pentru integrare socio-profesională
- prezența mai activă a Fundației în eforturile naționale de advocacy pe problematică socială relevantă
- susținerea în continuare prin comunicare a poziției Fundației de lider în domeniul economiei sociale
- la nivel local explorarea posibilității sprijinirii filialelor pentru a dobândi personalitate juridică proprie pentru a-și extinde capacitatea de a deveni mai sustenabile și mai independente legate de contextul local în care activează

Anexa 1

Lista documentelor studiate în cadrul evaluării

1. Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013
2. Ghid Solicitant „Pentru o viață mai bună”, **Axa prioritară 6** "Promovarea incluziunii sociale", **Domeniul major de intervenție 6.1** "Dezvoltarea economiei sociale"
3. **Proiect** „Primul pas spre o viață independentă”, Contract nr. POSDRU/14/6.1/S/1
4. Rapoarte tehnice de implementare 1 – 9 **Proiect** „Primul pas spre o viață independentă”, Contract nr. POSDRU/14/6.1/S/1
5. Strategia Națională HIV/SIDA 2004 – 2007 și 2011 – 2015 (draft pus în dezbatere publică în septembrie 2010 dar neadoptată încă de Guvern)
6. “Towards universal access to HIV/AIDS prevention, treatment, care and social support for vulnerable and underserved population”, propunerea României finanțată de Fondul Global de Luptă Împotriva HIV/SIDA, Malariei și Tuberculozei
7. LEGE nr. 448 din 6 decembrie 2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap
8. Raport anual de activitate 2009 ADV România

Anexa 2

Lista persoanelor intervievate în decursul evaluării finale

Iași

Angela Achiței, manager proiect
Veronica Vîlcu, coordonator național proiect
Irina Isăcilă, consilier orientare și mediere pe piața muncii
Igor Cebotari, coordonator local proiect
Eugenia Stălinescu, coordonator național de voluntari
Mihaela Olteanu, coordonator PR
Isacila Dragoș, profesor atelier pictură
Sânziana Petru, profesor atelier legătorie – tipografie;
Viorica Țintari, profesor atelier croitorie;
Harga Tatiana, profesor atelier artizanat;
Lorincz Dan, profesor IT
Tineri beneficiari – angajați la unitatea protejată Util Deco

Lista persoanelor intervievate în decursul evaluării intermediare

Iași

Angela Achiței, manager proiect
Veronica Vîlcu, coordonator național proiect
Irina Isăcilă, consilier orientare și mediere pe piața muncii
Igor Cebotari, coordonator local proiect
Eugenia Stălinescu, coordonator național de voluntari
Mihaela Olteanu, coordonator PR
Isacila Dragoș, profesor atelier pictură
Sânziana Petru, profesor atelier legătorie – tipografie;
Viorica Țintari, profesor atelier croitorie;
Harga Tatiana, profesor atelier artizanat;
Lorincz Dan, profesor IT
Tineri beneficiari – angajați la unitatea protejată Util Deco

Târgu Mureș

Carmen Ciulea, coordonator local proiect
Simona Butu, consilier orientare și mediere pe piața muncii
Alina Albu, asistent financiar
Ioan Mărian, Formator atelier calculatoare
Daniel Martin, Formator atelier legătorie
Tineri beneficiari – angajați la unitatea protejată Divers Product
Ovidiu Scridon, administrator/șofer
Monica Cotârlan, Formator atelier confecționare lumânări
Cursanți atelier confecționare lumânări

Constanța

Mirela Ivan, coordonator local proiect

Georgiana Iofciu, consilier orientare și mediere pe piața muncii

Alexandra Mihai, asistent financiar

Pândichi Ion, administrator/șofer

Ichim Gabriela formator atelier croitorie,

Tineri angajați la unitatea protejată All Design